

ΓΙΑΡΟΣΛΑΒ ΧΑΣΕΚ

Ο ΚΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΣΒΕΪΚ

«Ο Καλός Στρατιώτης Σβέϊκ» έχει χαρακτηριστεί σαν ένα από τα καυστικότερα σατιρικά μυθιστορήματα στην ιστορία της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ο Σβέϊκ είναι έντιμος, αφελής, αγνός, κι επειδή έκανε κάποια σχόλια για την δολοφονία του αρχιδούκα, (η οποία πυροδότησε τον 1^ο παγκόσμιο πόλεμο), συνελήφθη από τις στρατιωτικές αρχές, ανακρίθηκε και υποχρεώθηκε να καταταγεί στον αυστριακό στρατό. Ο Σβέϊκ επιδεικνύει γενναιότητα ψυχής αλλά και υπερηφάνεια, συγχωρεί την ανοησία, την επιπολαιότητα, την αποφυγή των ευθυνών από τους ανθρώπους που κατέχουν αξιώματα, διακωμωδεί τα γεγονότα για να αποδυναμώσει την αδικία που υφίσταται. Με την σχολαστική πραγματοποίηση των στρατιωτικών εντολών αποκαλύπτει τον παραλογισμό και την γελοιότητα του συστήματος. Οι χαρακτήρες που εμφανίζονται στο βιβλίο, από τον καταδότη της ασφάλειας έως τους πολεμοχαρείς στρατηγούς και τους καταφερτζήδες φαντάρους προσφέρουν ασυγκράτητο γέλιο αλλά και έντονο προβληματισμό. Η ιστορία περιγράφει γεγονότα που πραγματοποιήθηκαν κατά το πρώτο έτος του πολέμου, πρώτα στα μετόπισθεν του μετώπου, και έπειτα κατά τη διάρκεια μιας μεγάλης ανάβασης προς την πρώτη γραμμή.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

— Αυτά λοιπόν...

— Ποια λοιπόν;

— Να λέω πώς σκότωσαν τον Φερδινάρδο.

Κουβέντιαζε η σπιτονοικοκυρά με τον Σβέικ που εδώ και μερικά χρόνια είχε πάρει το απολυτήριο του στρατού με τον θαυμάσιο χαρακτηρισμό «διανοητικά καθυστερημένος». Τα κατάφερνε όμως τώρα μια χαρά με το εμπόριο των σκυλιών. Πουλούσε κάτι κακομούτσουνα και ψωριασμένα παλιόσκυλα που δεν ήταν με κανένα τρόπο χάρμα των ματιών. Όμως ο αφιλότιμος, παρά την ελαττωμένη νοητική του ικανότητα, τα παρουσίαζε σαν σκυλιά ράτσας. Άι στην ευχή του!...

— Μιλούσες για έναν Φερδινάρδο κυρά Μύλλερ' μου. Ποιος είναι απ' τους δύο; Αυτός που δουλεύει στις ταπετσαρίες του Προύζα; Α, ο άνθρωπος έχει πλάκα. Μια μέρα αντί για κρασί έκανε λάθος κι ήπια ένα μπουκάλι σαμπουάν για τα μαλλιά. Ή μήπως είναι ο Φερδινάρδος Κοκόσκα που μαζεύει απ' τους δρόμους τις κοπριές; Τώρα όμως τι σκοτιζόμαστε. Όποιος απ' τους δυο κι αν είναι σπουδαία τα λάχανα.

— Μα που ζεις καημένο μου; Δεν άκουσες ποτέ για τον χοντρομπαλά τον Αρχιδούκα Φερδινάρδο από την Κονοπίστα;

— Αυτός είναι;

— Ναι... Τον πυροβόλησαν στο Σεράγεβο με περίστροφο. Ήταν μαζί του κι η Αρχιδούκισσα. Ταξίδευσαν με αυτοκίνητο.

— Αυτοκίνητο; Μωρέ τι μας λές; Ε... βέβαια... Οι μεγάλοι έχουν τα μεγαλεία τους. Αλλά να έχει ένα τέτοιο τέλος... κάπου δεν ταιριάζει... Δε δένεται.

— Χμ... κούνησε το κεφάλι η γυναίκα.

— Μα κυρά μου το Σεράγεβο βρίσκεται στη Βοσνία, απόρρεσε ο Σβέικ. Σίγουρα οι Τούρκοι έκαναν τη δουλειά. Θα πρέπει να τους τιμωρήσουμε παίρνοντάς τους τη Βοσνία και την Ερζεγοβίνη... Τι δηλαδή... Θα 'πρεπε να τα είχαμε από πιο παλιά. Έτσι θ' αποφεύγαμε το κακό. Και πώς έγινε; Για πες μου; Τυραννίστηκε πολύ;

— Καθόλου. Έμεινε στον τόπο... Αλλά τι βρίσκουν τέλος πάντων οι άνθρωποι και παίζουν με παιγνίδια που κάνουν μπαμ - μπαμ. Μα το Θεό δε μπορώ να τους καταλάβω. Να... εδώ πιο κάτω, πριν από μερικές μέρες, ένας το 'ριξε στο παιχνίδι με το μπιστόλι του και πάει στον άλλον κόσμο μια ολόκληρη οικογένεια. Ο θυρωρός άκουσε τους πυροβολισμούς και πήγε να δει, αλλά είδε κι αυτός τον χάροντα με το δρεπάνι... Συγγνώμη, με το μπιστόλι ήθελα να πω.

— Πάντως πρέπει να παραδεχτείς κυρά Μύλλερ μου πώς υπάρχουν και περίστροφα που με τίποτα δεν παίρνουν φωτιά. Ο φονιάς του Αρχιδούκα σίγουρα θα ήταν ντυμένος στην τρίχα.

— Γιατί το λες αυτό;

— Δε γίνεται ένας κουρελής να σκοτώσει έναν ολόκληρο Αρχιδούκα. Αυτό θα ήταν σκάνδαλο. Ύστερα είναι και πιο πραχτικά. Ένας καλοντυμένος μπορεί να πλησιάσει κάποιον επίσημο... Τα κουρέλια θα ξεχώριζαν σαν τη μύγα στο γάλα. Ε... όσο μυωπία κι αν έχουν οι αστυνομικοί σε κάτι τέτοιες στιγμές ενεργούν αστραπιαία.

Ο κακομοίρης ο Σβέικ είχε ρευματισμούς κι έτριβε τα πόδια του συνέχεια με μια πραχτική αλοιφή. Έτσι έκανε ένα μικρό διάλλειμμα στο διάλογο με τη σπιτονοικοκυρά του.

— Πρέπει να ήταν πολλοί, έτσι ψιθυρίζεται, μурμουρίσε η κυρά Μύλλερ.

— Εμ, να μην ήταν πολλοί; Ολόκληρο Αρχιδούκα σκότωσαν. Έτσι γίνονται αυτά τα πράγματα. Όταν αποφασίζεται η εκτέλεση ενός διάδοχου ή ενός βασιλιά το κουβεντιάζουν πρώτα

δύο και τρεις και πέντε. Ο ένας λέει τη γνώμη του κι ο άλλος, συμφωνεί ή διαφωνεί. Το πιο σπουδαίο απόλα είναι να στήσει ένα καλό καρτέρι. Α, μη το συζητάς... Στα σίγουρα, μια κι άρχισαν θα περιλάβουν και τον Τσάρο και την Τσαρίνα και το σόι τους... Γιά όνομα του Θεού όμως ας μη γίνει τίποτα με τον αυτοκράτορά μας... Έχει ο γέρος μας που να τους χιλιάσει ένα σωρό εχθρούς. Πιο πολλούς κι απ' το μακαρίτη τον Φερδινάρδο.

— Λες;

— Λέω... Εγώ έχω αυτιά και μπαίνω στα κρασοπουλιά. Προχτές το βράδυ ένας που τα είχε κοπανήσει λιγάκι ρητόρευε αντιβασιλικά. Έλεγε πως όλοι οι μονάρχες του κόσμου θα 'ρθει ο καιρός που θα πέσουν και τότε ούτε ο Άρειος Πάγος δε θα μπορέσει να τους σώσει.

— Κι ύστερα;

— Ε... να δε θέλησε να πληρώσει το λογοριασμό κι ο νταβερνιάρης φώναξε τον αστυνομικό. Ο τύπος χτύπησε και τον νταβερνιάρη και τον αστυνομικό. Τότε ήρθαν κι άλλοι αστυνομικοί και τον βούτηξαν κατευθείαν για το κάγκελο.

— Αχ χάλασε ο κόσμος! αναστέναξε η κυρα-Μύλλερ.

— Αχ θα πάει κατά διαόλου κι η Αυστρία μας! έκανε σε δεύτερο πλάνο ο Σβέικ. Όταν χάνεται ένας διάδοχος, που να ψάξεις να βρεις άλλον. Όταν υπηρετούσα ένας στρατιώτης σκότωσε το λοχαγό του. Ήθελε ντε και καλά να του μιλήσει. Ο λοχαγός του 'ριξε μια σφαλιάρα κι ο στρατιώτης του 'ριξε μια σφαίρα. Απλά πράγματα δηλαδή, όπως λένε κι οι γραφές. «Οδοντοστοιχία αντί οδόντος».

— Κι ύστερα τι έγινε ο στρατιώτης;

— Κρεμάστηκε με τιράντες και το παράξενο ήταν πώς δεν ήταν δικές του. Τις δανείστηκε από το σκοπό για να μη του πέφτουν όπως είπε τα εσώβρακα. Ο δεσμοφύλακας τιμωρήθηκε έξι μήνες και του είπαν για μετέπειτα θα δουν. Δεν τ' αγαπούσε όμως καθόλου τα κάγκελα και τα μπουντρούμια. Ήταν και ατσίδας εδώ που τα λέμε. Έτσι βρέθηκε να 'ναι παπάς σε κάποια πόλη της Ελβετίας.

— Τι σου λέω κι εγώ... χάλασε ο κόσμος.

— Ναι... Είναι σπάνιο φαινόμενο οι έντιμοι άνθρωποι. Έναν καλοντυμένο κι έναν μ' έντιμη εμφάνιση θα 'δε κι ο διάδοχος μπροστά του πριν ακούσει τον πυροβολισμό.

— Οι εφημερίδες γράφουν πώς έγινε κόσκινο από τις σφαίρες...

— Πράγματι η δουλειά έγινε με αστραπιαία ταχύτητα. Εγώ θα χρησιμοποιούσα για το καθάρισμα δουλκών, διαδόχων κι άλλων γαλαζοαίματων ένα πολυβόλο πρώτης τάξης. Δυο λεφτά κι είκοσι θύματα, με γέλια και τραγούδια του χάροντα. Τώρα θυμήθηκα εκείνον τον βασιλιά της Πορτογαλίας που φύτεψαν σφαίρες στο βαρελίσιο του κορμί. (Εδώ που τα λέμε λίγο πολύ όλοι οι βασιλιάδες έχουν τα ξύγκια τους).

Αυτά είπε ο ανεκδιήγητος καθυστερημένος Σβέικ και τράβηξε κατά τη «Νταμιλάνα» να ρίξει κανένα ποτήρι στο στεγνό λαρύγγι του.

* * * *

Μοναδικός πελάτης στη νταβέρνα (πελάτης να σου πετύχει) ήταν ο Μπρετονάντερ, αστυνομικός με πολιτικά σε μυστική αποστολή. Μάταια όμως προσπαθούσε ν' ανοίξει συζήτηση και να πάρει πληροφορίες από τον κρασοπώλη Πάλιβεκ.

— Όμορφο καλοκαίρι είπε ο της ασφάλειας.

— Τρίχες κατσαρές, του αποκρίθηκε ο Πάλιβεκ.

— Ε... ναι βέβαια... στο Σεράγεβο.

— Λες για το κρασοπουλιό στο Νούσλε; Κακόφημο μαγαζί.

— Λέω για το Σεράγεβο της Βοσνίας. Εκεί σκότωσαν τον Αρχιδούκα Φερδινάρδο. Ποιος λες να 'στησε τη δουλειά;

— Κι ήρθες να ρωτήσεις εμένα άνθρωπέ μου; Δεν έχω ιδέα από Σεράγεβα και πράσιν' άλογα. Δουλειά μου είναι να γεμίζω τα ποτήρια με κρασί.

Ο αστυνομικός καθόταν σ' αναμμένα κάρβουνα.

— Εκεί δεν είχες κάποτε κρεμασμένη τη φωτογραφία του Αυτοκράτορα; ρώτησε.

— Την κατέβασα να την καθαρίσω από τα μυγοφτύματα.

— Αχ... καταραμένο Σεράγεβο.

Ο κρασοπώλης δεν έπεσε στην παγίδα.

— Στη Βοσνία πρέπει να κάνει τρομερή ζέση αυτή την

εποχή. Θυμάμαι όταν υπηρετούσα ο λοχαγός μας την έβγαζε με πάγο στο κεφάλι.

— Σε ποιο σύνταγμα υπηρετούσες κύριε Πάλιβεκ;

— Ωχού... Τέτοιες λεπτομέρειες ποιος μπορεί να τις θυμάται τώρα; Δεν είμαι περίεργος τύπος και δεν ενδιαφέρομαι για κάτι τέτοιο... Κι αυτό πάντα μου βγαίνει σε καλό.

Ο άνθρωπος της ασφάλειας απελπισμένος παράτησε κάθε προσπάθεια. Τα μάτια φωτίστηκαν κάπως όταν άνοιξε η πόρτα και μπήκε μέσα ο Σβέικ.

— Μια μπύρα, έδωσε παραγγελιά.

— Τι μπύρα;

— Αφού όλη η Βιέννη τα 'βαψε μαύρα, δε μπορώ παρά να πιώ μαύρη μπύρα.

Στην καρδιά του Μπρετσανίντερ βρόντηξε η ελπίδα.

— Πραγματικά, έκανε. Μόνο στην Κονοπίστα πήρε το μάτι μου δέκα μεσίστιες σημαίες.

— Και δεν ήταν δώδεκα;

— Γιατί θα 'πρεπε να ήταν δώδεκα;

— Για να κάνουμε μια ντουζίνα. Μιλάς πιο απλά και καταλαβαίνεσαι όταν μιλάς με ντουζίνες, είπε με μοναδική σοβαρότητα ο Σβέικ.

Για μια στιγμή κανείς απ' τους δυο δε μίλησε. Μετά ο Σβέικ δεν άντεξε στον πειρασμό.

— Σε τελευταία ανάλυση είναι τυχερός. Ταξίδεψε για την αιωνιότητα... για έναν καλύτερο κόσμο. Τι να κάνουμε. Δεν ήταν γραφτό να ζήσει και να γίνει Αυτοκράτορας. Όταν υπηρετούσα κάποιο ανόητο άλογο έριξε κάτω έναν ολόκληρο στρατηγό και τον άφησε ξερό στον τόπο. Και να δεις ατυχία... Ήταν να πάρει προαγωγή. Να γίνει στρατάρχης. Το γεγονός έγινε σε μια από τις τόσες και τόσες επιθεωρήσεις. Ποτέ δε χώνεψα αυτά τα γεγονότα. Νομίζω κάπως έτσι έγινε και στο Σεράγεβο. Σε μια άλλη επιθεώρηση, οι αθεόφοβοι μου βρήκαν είκοσι ξηλωμένα κουμπιά. Έφαγα δεκαπέντε μέρες απομόνωση με δυο μέρες στα σίδερα. Αλλά τι τα θέλεις ένας στρατός πρέπει να έχει πειθαρχία... Ο λοχαγός έλεγε πάντα. «Πειθαρχία ηλίθια κατασκευάσματα... χωρίς πειθαρχία θα σκαρφαλώνετε σαν τις

εποχή. Θυμάμαι όταν υπηρετούσα ο λοχαγός μας την έβγαζε με πάγο στο κεφάλι.

— Σε ποιο σύνταγμα υπηρετούσες κύριε Πάλιβεκ;

— Ωχού... Τέτοιες λεπτομέρειες ποιος μπορεί να τις θυμάται τώρα; Δεν είμαι περίεργος τύπος και δεν ενδιαφέρομαι για κάτι τέτοιο... Κι αυτό πάντα μου βγαίνει σε καλό.

Ο άνθρωπος της ασφάλειας απελπισμένος παράτησε κάθε προσπάθεια. Τα μάτια φωτίστηκαν κάπως όταν άνοιξε η πόρτα και μπήκε μέσα ο Σβέικ.

— Μια μπύρα, έδωσε παραγγελιά.

— Τι μπύρα;

— Αφού όλη η Βιέννη τα 'βαψε μαύρα, δε μπορώ παρά να πιώ μαύρη μπύρα.

Στην καρδιά του Μπρετσανίντερ βρόντηξε η ελπίδα.

— Πραγματικά, έκανε. Μόνο στην Κονοπίστα πήρε το μάτι μου δέκα μεσίστιες σημαίες.

— Και δεν ήταν δώδεκα;

— Γιατί θα 'πρεπε να ήταν δώδεκα;

— Για να κάνουμε μια ντουζίνα. Μιλάς πιο απλά και καταλαβαίνεσαι όταν μιλάς με ντουζίνες, είπε με μοναδική σοβαρότητα ο Σβέικ.

Για μια στιγμή κανείς απ' τους δυο δε μίλησε. Μετά ο Σβέικ δεν άντεξε στον πειρασμό.

— Σε τελευταία ανάλυση είναι τυχερός. Ταξίδεψε για την αιωνιότητα... για έναν καλύτερο κόσμο. Τι να κάνουμε. Δεν ήταν γραφτό να ζήσει και να γίνει Αυτοκράτορας. Όταν υπηρετούσα κάποιο ανόητο άλογο έριξε κάτω έναν ολόκληρο στρατηγό και τον άφησε ξερό στον τόπο. Και να δεις ατυχία... Ήταν να πάρει προαγωγή. Να γίνει στρατάρχης. Το γεγονός έγινε σε μια από τις τόσες και τόσες επιθεωρήσεις. Ποτέ δε χώνεψα αυτά τα γεγονότα. Νομίζω κάπως έτσι έγινε και στο Σεράγεβο. Σε μια άλλη επιθεώρηση, οι αθεόφοβοι μου βρήκαν είκοσι ξηλωμένα κουμπιά. Έφαγα δεκαπέντε μέρες απομόνωση με δυο μέρες στα σίδερα. Αλλά τι τα θέλεις ένας στρατός πρέπει να έχει πειθαρχία... Ο λοχαγός έλεγε πάντα. «Πειθαρχία ηλίθια κατασκευάσματα... χωρίς πειθαρχία θα σκαρφαλώνετε σαν τις

μαϊμούδες στα δέντρα... Πειθαρχία ζώα...». Τότε συλλογίστηκα ένα πάρκο με πολλά δέντρα και πάνω σε κάθε δέντρο έναν στρατιώτη. Μ' έπιασε τρέμουλο και κρύος ιδρώτας.

— Η δουλειά στο Σεράγεβο έγινε σίγουρα από τους Σέρβους, προσπάθησε ο αστυνομικός να επαναφέρει σ' αυτό το γεγονός τη συζήτηση.

— Διαφωνώ ριζικά! είπε με απόλυτη πεποίθηση ο Σβέικ. Οι Τούρκοι είναι υπεύθυνοι.

— Οι Τούρκοι;

— Ναι και να σου πω το λόγο.

— Ε... λοιπόν είμαι όλος αυτιά.

— Το 1912 έγιναν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι. Οι Έλληνες, οι Σέρβοι κι οι Βούλγαροι νίκησαν τους Τούρκους. Οι τελευταίοι περίμεναν τους Αυστριακούς να τρέξουν σε βοήθειά τους. Και επειδή δεν έγινε κάτι τέτοιο, σκότωσαν τον Διάδοχο.

Ο παράξενος φίλος μας Σβέικ γύρισε απότομα προς τον νταβερνιάρη και τον ρώτησε.

— Πες μου μπορεί κανείς να νιώσει αγάπη γι' αυτά τ' άπιστα Τουρκόσκυλα;

— Οι πελάτες για μένα είναι όλοι ίσοι. Ακόμα και οι Τούρκοι. Δε δίνω φράγκο για τα πολιτικά. Μπορείς να πιείς το κρασί σου, μπορείς να κάτσεις κάτω, μπορείς να πεις ότι θέλεις. Καρφί δε μου καίγεται. Δεν έχω κανένα λόγο να στεναχωριέμαι αν αυτός που σκότωσε τον Αρχιδούκα ήταν Τούρκος, Σέρβος, Τσέχος, καθολικός, διαμαρτυρόμενος, μουσουλμάνος, διάολος τον πατέρα.

— Ναι, αλλά πρέπει να παραδεχτείς πώς η Αυστρία έχασε κάτι απ' την ψυχή της, μίλησε ο Μπρετσανίντερ με την ελπίδα να παρασύρει τους άλλους σε εξομολογήσεις.

— Α... αυτό δε μπορεί να το αρνηθεί κανείς πετάχτηκε ο Σβέικ. Δε γίνεται να γίνει διάδοχος ο πρώτος βλαμένος που θα συναντήσεις στο δρόμο σου. Αλλά κι αυτός ο αθεόφοβος δε μπορούσε να είναι λιγάκι πιο χοντρός.

— Γιατί;

— Μα το πράγμα μιλάει από μόνο του. Άκου, λοιπόν. Αν ήταν πιο χοντρός από καιρό θα πάθαινε αποπληξία... Τότε που

κυνηγούσε τις ηλικιωμένες γυναίκες που μάζευαν ξερά χόρτα και μανιτάρια στο κτήμα του στην Κονοπίστα... Κοινώς θα 'σκαζε και δε θα μας έκανε άνω κάτω. 'Αιντε να ψάχνεις τώρα να βρεις το δολοφόνο του... Αλήθεια τι να κάνει αυτή την ώρα η χήρα του. Αχ την καημενούλα! 'Αραγε θα βρει εύκολα άλλον Αρχιδούκα να παντρευτεί; 'Αιντε ας πούμε ότι θα βρει. 'Ενα ταξιδάκι στο Σεράγεβο και θα μείνει για δεύτερη φορά χήρα... Στο Ελίμ υπήρχε ένας δασοφύλακας με το περίεργο όνομα Πίντορ. Τον σκότωσαν οι λαθροκυνηγοί. 'Αφησε χήρα και δυο παιδιά. Ούτε ένας χρόνος δεν είχε περάσει κι η γυναίκα έκαμε δεύτερο γάμο με το δασοφύλακα του Μύντλοβάρν. Αλλά κι αυτόν τον σκότωσαν. Παντρεύτηκε τρίτο... Κι αυτός όμως δεν είχε καλύτερη τύχη.

Κι ο Σβέικ συνέχισε.

— Δεν έφτανε αυτό... οι τρεις μακαρίτες της αφήσανε κληρονομιά έξι μπομπιράκια, ζωή να 'χουν. Αλλά για να 'χουν ζωή πρέπει να 'χουν και ψωμάκι του θεού. Τότε πήρε απόφαση η κυρά και παρουσιάστηκε στο μεγάλο αφεντικό. Κι εκείνος στο άψε - σβήσε βρήκε τη λύση. Της είπε να παντρευτεί με τον τελωνοφύλακα Ζάρες. Αλλά κι εδώ τα ίδια. Πνίγηκε στο ψάρεμα κι άφησε πίσω του δυο μυξιάρικα. Ο επόμενος άντρας της ήταν μουνουχιστής γουρουνιών. Αυτός με το σφυρί της έλυσε τα κόκκαλα. Ακόμα κι όταν τον πήγαν στην κρεμάλα δεν δήλωσε μετάνοια. 'Εβρισε μάλιστα και την Αυτού Μεγαλειότητα...

— Τι ακριβώς είπε; ρώτησε με κάποια ελπίδα ο αστυνομικός.

— Μα δεν μπορώ... Δεν μπορώ να το πω... Καταλαβαίνεις, δεν ξεστομίζονται εύκολα τέτοια πράγματα. 'Ηταν τόσο φοβερά λόγια που μόλις ακούστηκαν ένας από τους δικαστές τρελάθηκε. Δεν ήταν απ' τις συνηθισμένες βρισιές που κάθε τόσο ακούγονται από μεθυσμένους για τον Αυτοκράτορα.

— Για πες μου... για πες μου γι' αυτές τις βρισιές.

— Ουφ πια!... μπήκε στη μέση ο νταβερνιάρης. Δεν έχετε τίποτ' άλλο να πείτε; Φιρί - φιρί το πάτε για φασαρίες;

— Τι βρισιές ακούγονται από τους μεθυσμένους; επέμενε ο Μπρέτσονάιντερ.

— Ότι μπορεί να σκεφτεί κανείς. Και συ ακόμα αν κατεβάσεις τα ποτήρια σου κι ακούσεις τον αυστριακό ύμνο θα πεις αρκετά για τον αυτοκράτορά μας... Αν απ' αυτά τα μισά είναι αλήθειες, αρκούν για να τον σιχαθείς μια για πάντα. Όχι πώς ο φουκαριάρης ο γεράκος μας αξίζει όλα αυτά... Βλέπεις τον βρήκαν όλα τα βάσανα του κόσμου. Ο γιος του ο Ροδόλφος χάθηκε νέος. Τη γυναίκα του την καρφώσανε με μια λίμα. Πάει κι ο Γιόχαν Όρθ. Στο Μεξικό ο αδελφός του, ο εκεί αυτοκράτορας, εκτελέστηκε... Και τώρα στα γεράματα έχασε και τον Αρχιδούκα, τον διάδοχό του. Κι από πάνω έχεις και μερικούς να λένε ό,τι κατεβάζει η κούτρα τους. Πάντως εγώ το δηλώνω πώς είμαι ένας απ' τούς πιστούς του, έτοιμοι να καταταγώ εθελοντής, αν αυτή τη στιγμή γίνει πόλεμος.

Ο Σβέικ σταμάτησε για μια ακόμη φορά. Όχι βέβαια για πολύ. Μόλις άδειασε το ποτήρι του συνέχισε.

— Να μου το θυμηθείτε πως θα 'χουμε πόλεμο. Οι παλιότουρκοι μας σκότωσαν έναν δικό μας, τότε κι εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να πάρουμε εκδίκηση. Στο πλευρό μας θα σταθούν κι οι Σέρβοι και οι Ρώσοι.

Ήταν μια προφητική ώρα κι ήταν απόλαυση να παρακολουθεί κανείς το συλλογισμό του απλοϊκού Σβέικ. Δεν ήταν ότι δεν είχαν ειρμό οι κουβέντες του, αλλά δεν ήταν δυνατόν να κατανοηθούν εκείνη τη στιγμή. Στο πρόσωπό του λαμποκοπούσε όλος ο ενθουσιασμός της κουβέντας.

— Υπάρχει όμως κι η περίπτωση να γίνουν τα πράγματα πιο περίπλοκα.

— Δηλαδή;

— Μπορεί να μας κηρύξουν τον πόλεμο οι Γερμανοί. Βλέπεις είναι σύμμαχοι με τους Τούρκους κι είναι και καθαρχατάκια άλφα μεγέθους. Τότε βέβαια θα 'ναι φυσικό να συμμαχήσουμε με τους Γάλλους... Και τότε η φωτιά θ' ανάψει παντού.

Ο Μπρετσανίντερ σηκώθηκε με μια μοναδική επισημότητα.

— Παρακαλώ να μ' ακολουθήσεις, είπε. Έχω κάτι να σου πω.

Έφυγαν... Στο δρόμο πολύ παραξενεύτηκε ο Σβέικ όταν ο άλλος του 'δειξε την αστυνομική του ταυτότητα και του 'πε πώς

τον συλλαμβάνει. Έκανε πολλαπλά ποινικά αδικήματα. Έφτασε μάλιστα ως το αδίκημα της έσχατης προδοσίας.

Επέστρεψαν για μια στιγμή στη νταβέρνα.

— Ήπια πέντε μπίρες κι έφαγα δυο λουκάνικα με ψωμί, είπε προς τον Πάλιβεκ ο Σβέικ. Φέρε μου κι ένα ποτήρι δυνατό κρασί να πάνε κάτω τα φαρμάκια. Φεύγω... Είμαι υπό κράτηση.

Ο Μπρετσνάνιντερ γύρισε και κοίταξε στην κουζίνα τη γυναίκα. Μετά ρώτησε τον νταβερνιάρη.

— Γυναίκα σου είναι;

— Μάλιστα.

— Μπορεί να κρατήσει το μαγαζί μόνη της;

— Μπορεί.

— Τότε κανόνισέ το. Το βράδυ θα 'ρθω να σε πάρω.

— Μη μου στενοχωριέσαι Πάλεβικ, πήγε να τον παρηγορήσει ο Σβέικ. Ξέρεις την κατηγορία που μου ρίχνουν. Έσχατη προδοσία. Ψιλοπράγματα δηλαδή.

— Μα... μα εγώ δεν είπα τίποτα... Ήμουν πολύ προσεχτικός...

— Πώς δεν είπες... Σε συλλαμβάνω επειδή είπες για μυγοφτύματα στην εικόνα του Αυτοκράτορα.

Ο Σβέικ κι ο άνθρωπος της ασφάλειας βγήκαν πάλι στο δρόμο. Ο καλοκάγαθος ανθρωπάκος μας στράφηκε προς τον αστυνομικό και του είπε σα να του 'λεγε κάποιο μεγάλο κρατικό μυστικό.

— Να φύγω από το πεζοδρόμιο;

— Μα γιατί;

— Γιατί είμαι υπό κράτηση.

— Όχι.

— Ω τι μεγαλοψυχία. Νόμιζα πώς οι κρατούμενοι δεν έχουν το δικαίωμα να περπατούν πάνω σε πεζοδρόμιο..

Σε λίγο είχαν φτάσει στην πόρτα της αστυνομίας.

— Μικρός αλλά ωραίος ο περίπατός μας! έκανε ο αμίμητος Σβέικ.

Κι ενώ ο Σβέικ έμπαινε στο ανακριτικό γραφείο, ο κρασοπώλης Πάλιβεκ παράδινε τα κλειδιά και την ευθύνη της νταβέρνας στη γυναίκα του που έκλαιγε γοερά.

— Θα πάψεις καμιά φορά επιτέλους; τη μάλωσε. Ε... δε με πηγαίνουν και για κρεμάλα! Τι στο καλό... Για πέντε δέκα μυγοφτύματα στην εικόνα του Αυτοκράτορα. Στο κάτω - κάτω δεν είμαι εγώ ο εγκληματίας αλλά οι μύγες.

Μ' αυτό τον αμίμητο και προφητικό τρόπο έκανε την παρουσία του στη σκηνή του Παγκόσμιου Πόλεμου ο καλός στρατιώτης Σβέικ. Οι ιστορικοί που πιθανόν θα μελετήσουν τις προφητείες και την πορεία του θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι δεν ήταν διπλωμάτης, αλλά ένας απλός και καθυστερημένος άνθρωπος. Δε θα πρέπει όμως ν' αρνηθούν το γεγονός, πώς τα λόγια του στη νταβέρνα, σε γενικές γραμμές βγήκαν αληθινά. Όσο για τον ίδιο έμπλεξε σε σπαρταριστές περιπέτειες που θα τις δούμε παρακάτω.

ΕΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΡΟΣΛΑΒ ΧΑΣΕΚ

(Από το σχολικό βιβλίο της Β Λυκείου)

ΜΙΑ ΤΙΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΓΝΩΡΙΣΜΑ των ανθρώπων, είναι να μην επιστρέφουν τα πράγματα που βρίσκουν. Οι άνθρωποι γενικά έχουν πολύ ελαστική συνείδηση, όταν βρίσκουν ξένα πράγματα. Δεν κάνουν καμιά προσπάθεια να τα επιστρέψουν. Τους τραβούν σαν μαγνήτες τα ξένα αυτά πράγματα. Τα νιώθουν δικά τους και πολύ δύσκολα μπορούν να τ' αποχωριστούν. Εξάλλου, το να χάνει κανείς κάτι έγινε καθημερινό φαινόμενο πια. Διαφορετικά η πρώτη φράση θα έχανε την αξία της.

Όταν ακόμα δεν υπήρχαν εφημερίδες κι η ανθρωπότητα βρισκόταν ακόμα σε πρωτόγονη κατάσταση, οι άνθρωποι έχαναν και τότε τα πράγματά τους όπως και σήμερα. Π.χ. ο κυνηγός των παλιών χρόνων έχανε το πέτρινο τσεκούρι του και άλλα αντικείμενα, που ξαναβρίσκονταν μετά από μερικές χιλιετηρίδες. Απ' αυτά τα ευρήματα γέμισαν τα Μουσεία και οι ιδιωτικές συλλογές.

Με την εξέλιξη του πολιτισμού κρίθηκε απαραίτητο να ρυθμιστεί και νομικώς η σχέση του πολίτη που χάνει κάτι μ' εκείνον που το βρίσκει. Έτσι λοιπόν έγινε ένας ειδικός νόμος, που τον ονόμασαν «απόκρυψη ευρέσεως χαμένων αντικειμένων». Για να απαλύνουν κάπως τις αυστηρές του διατάξεις, πρόσθεσαν και μια παράγραφο για αμοιβή του τίμιου ευρετού. Έκτοτε η τιμιότητα αμείβεται με το δέκα τοις εκατό της αξίας του χαμένου αντικειμένου, που βρέθηκε και παραδόθηκε στον κάτοχό του. Πριν από

τον πόλεμο μου έτυχε κι εμένα μια τέτοια περίπτωση. Μόνο που οι αρχές — ίσως από άγνοια— δεν πρόσεξαν την παράγραφο, που προβλέπει την αμοιβή για τον τίμιο ευρετή. Το πράγμα έχει ως εξής:

Κάποτε σουλατσάροντας νύχτα στην Πράγα βρήκα ένα κέρμα των δέκα χέλερ. Αμέσως έτρεξα στο αστυνομικό τμήμα όπου και παρέδωσα ολόκληρο το ποσό στον αστυνομικό υπηρεσίας. Έπειτα εξέφρασα την επιθυμία να δημοσιευθεί τ' όνομά μου στις εφημερίδες και να πάρω την αμοιβή μου, δηλαδή ένα χέλερ. Κάλεσαν τότε, τον αστυνομικό επιθεωρητή. Μόλις με είδε φώναξε ότι με γνωρίζει καλά τι είμαι, και γι' αυτό θα με κρατούσε τη νύχτα εκεί. Το πρωί με παρουσίασαν σ' έναν κύριο στον πρώτο όροφο, που μου πήρε μια κατάθεση. Σύμφωνα με το «Νόμο», καταδικάστηκα σε πέντε κορόνες πρόστιμο, επειδή... κορόιδεψα τις αρχές. Σε περίπτωση, που δεν θα είχα χρήματα η ποινή θα μεταβαλλόταν σε σαρανταοκτώ ώρες κράτηση. Προτίμησα το δεύτερο. Ορκίστηκα τότε, ότι σε περίπτωση που θα 'βρισκα κάτι, δεν θα το παρέδιδα πια. Δυστυχώς δεν βρήκα από τότε τίποτε άλλο, εκτός από ένα μωρό αφημένο σ' ένα διάδρομο, όπου βρέθηκα για να σφίξω τη ζώνη μου. Το μωρό το άφησα εκεί που βρισκόταν.

Η Άννα Μπούκλοβα, παραδουλεύτρα από το Σεστρόβιτσε, πήγαινε κατά τις πέντε το πρωί προς την τοποθεσία «Αμπέλια», όπου θα έπλενε τα ρούχα μιας οικογενείας. Περνώντας όμως από τις γραμμές κοντά στο μοναστήρι, σκόνταψε πάνω σε κάτι. Ασυναίσθητα κοίταξε προς τα κάτω. Με την έμφυτη εξυπνάδα της διαπίστωσε αμέσως ότι ήταν ένα δερμάτινο πορτοφόλι. Το άνοιξε. Μέσα υπήρχαν λογής λογής χαρτιά, που δεν καταλάβαινε το περιεχόμενο τους. Επειδή όμως από τη φύση της ήταν μια καλόκαρδη και τίμια γυναίκα, έτρεξε γρήγορα στην αστυνομία και παρέδωσε το πορτοφόλι στον αστυνομικό υπηρεσίας. Αυτός εξέτασε το περιεχόμενο του και κιτρίνισε. Έπειτα σηκώθηκε και με φωνή που έτρεμε της είπε:

— Συγχαρητήρια! Βρήκατε επτά εκατομμύρια οκτακόσιες ενενήντα έξι χιλιάδες κορόνες, σε τσεκ. Μπορούν να εξαργυρωθούν στην προεξοφλητική τράπεζα της Βοημίας.

Η Άννα Μπούκλοβα κοίταξε τον αστυνομικό με γουρλωμένα μάτια και επανέλαβε:

— Εφτά εκατομμύρια οκτακόσιες ενενήντα έξι χιλιάδες!

— Ναι, είπε πάλι ο αστυνομικός σοβαρά. Εφτά εκατομμύρια οκτακόσιες ενενήντα έξι χιλιάδες κορόνες! Καθίστε. Θα πάρω την κατάθεσή σας.

— Αξιότιμε κύριε, για όνομα του Θεού, αφήστε με να πάω στη δουλειά μου, τον παρακαλούσε η Άννα Μπούκλοβα και άρχισε να κλαίει. Δεν φταίω για το πορτοφόλι. Πρέπει να πάω στην περιοχή των αμπελιών για να πλύνω κάτι ρούχα. Σκόνταψα από απροσεξία.

— Αγαπητή μου κυρία, μόνο για το τυπικό. Μια τέτοια περίπτωση πρέπει να την εξετάσει η υπηρεσία. Τ' όνομά σας θα δημοσιευθεί στις εφημερίδες. Πώς λέγεστε;

— Χριστέ και Παναγία! Και η Άννα Μπούκλοβα ξέσπασε σε κλάματα. Τέτοια ντροπή! Ξυπνάω το πρωί τίμια γυναίκα και το βράδυ να φιγουράρω στις εφημερίδες. Παναγία μου, δεν θα τ' αντέξω. Σ' όλη μου τη ζωή τυραννιέμαι σαν το σκυλί. Από το Στρεζορίτσε πάω στ' Αμπέλια, από τ' Αμπέλια στο Λίμπεν. Παντού πλένω ρούχα. Από το Λίμπεν πάω στο Χλουμπότσεπι για να συγυρίσω τα σπίτια. Ο άντρας μου πίνει, τα παιδιά μου τριγυρίζουν με σχισμένα ρούχα κι εγώ φοράω το τελευταίο μου φόρεμα.

Η φωνή της πνίγηκε.

— Μα, κυρία μου, την καθυσύχασε ο αστυνομικός· είναι καθήκον μου να σας πάρω κατάθεση και να την περάσω στο πρωτόκολλο. Μην κλαίτε, το βλέπετε ότι πρόκειται για εκατομμύρια.

— Θεέ μου, συνέχισε η Άννα Μπούκλοβα και το κλάμα της συνεχιζόταν πιο γοερό. Πρόκειται για εκατομμύρια! Εγώ όμως δεν έκανα τίποτε. Να μου τύχει τέτοιο κακό τώρα στα γεράματα! Μου φτάνει να κερδίζω με τον ιδρώτα μου λίγα χρήματα, τόσα όσα φτάνουν για ν' αγοράζω στα παιδιά μου λίγο ψωμί. Όλα ακρίβηναν κι αν ζητήσω μια κορόνα παραπάνω για σαπούνι θα με πετάξουν στο δρόμο. Τότε πρέπει να ψάχνω να βρω άλλη δουλειά.

Δεν χάρηκα ποτέ στη ζωή μου, αλλά και δεν έκλεψα ποτέ. Έχω πλύνει τόσα πολλά ξένα ρούχα, που μου είναι αδύνατο να τα μετρήσω.

— Κυρία μου, ησυχάστε! Πρόκειται για το δέκα τοις εκατό.

— Δεν θέλω να έχω καμιά σχέση με ποσοστά, κύριε. Αφήστε με να πάω στο σπίτι! Δεν αντέχω πια. Στις εφτά πρέπει να βρίσκομαι στ' Αμπέλια, διαφορετικά τα ρούχα θα παραβράσουν.

Ο αστυνομικός την κοίταζε οργισμένος, χτύπησε το πορτοφόλι στο τραπέζι και φώναξε:

— Αρκετά ως εδώ. Πώς ονομάζεστε;

— Άννα Μπούκλοβα, απάντησε η τίμια γυναίκα ανάμεσα στ' αναφιλητά.

— Πού μένετε;

— Στο Στρεζοβίτσε.

— Οδός;

— Κεντρική οδός.

— Αριθμός;

— Εξήντα εφτά.

— Γεννηθήκατε;

— Μάλιστα, κύριε, η συγχωρεμένη η μάνα μου...

— Σας ρωτώ, πότε γεννηθήκατε.

— Στα 1872.

— Πού;

— Στο σπίτι.

— Ναι, αλλά πού, στην Πράγα; Στην επαρχία;

— Στην επαρχία.

— Θεέ και κύριε, πού ακριβώς;

— Στο Ζράσλαβ, κοντά στην Πράγα.

— Περιφέρεια... Νομός... Μα τι έγινε; λιποθυμήσατε;

Μόλις συνήλθε η γυναικούλα, η ανάκριση συνεχίστηκε και τέλειωσε ως εξής:

— Έχετε αξιώσεις για το δέκα τοις εκατό; Να είστε σαφής.

— Θεός φυλάξει, κύριε. Αφήστε με να φύγω. Η μακαρίτισσα η μάνα μου έλεγε: Οι τίμιοι αμύνονται ως το τέλος.

— Αφού είναι έτσι, υπογράψτε τότε το πρωτόκολλο.

— Στ' όνομα του Πατρός και του Υιού, αναστέναξε η Άννα Μπούκλοβα και υπόγραψε με μια μονοκοντυλιά.

Τέσσερις ώρες αργότερα εμφανίστηκε στη διεύθυνση της αστυνομίας ένας νεαρός, που έδειχνε για Αμερικάνος.

— Έχω χάσει, είπε με σπασμένα γερμανικά, πορτοφόλι μου. Αυτό πρέπει να είναι από τσέπη μου πέσει τελευταία νύχτα. Ανάφερε το ποσόν και τον αριθμό των τσεκ.

Έπειτα συνέχισε, πως δεν ενδιαφέρεται και τόσο για τα λεφτά, όσο για τις σπουδαίες επαγγελματικές σημειώσεις, που περιέχει μέσα, για τη φτηνή αγορά εντοσθίων από χήνες. Του πήραν μια κατάθεση. Όταν του είπαν έπειτα ότι αυτή που βρήκε τα χρήματα παραιτήθηκε από την αμοιβή του δέκα τοις εκατό, ο βασιλιάς των εντοσθίων από χήνες είπε:

— Καλά, καλά.

Έπειτα έφυγε, αφού αρνήθηκε να σημειώσει τη διεύθυνση της Άννας Μπούκλοβα.

Οι βραδινές εφημερίδες αφιέρωσαν ολόκληρες στήλες για την τίμια γυναίκα, που δεν δέχθηκε ένα τόσο μεγάλο ποσό.

Η Άννα Μπούκλοβα, όμως, μεταφέρθηκε το βράδυ στο νοσοκομείο. Ο άντρας της την έκανε μαύρη στο ξύλο, όταν διάβασε στις βραδινές εφημερίδες το περιστατικό.

μτφρ. Λ. Ολύμπιος

